

vitéz Baranchi Tamáska Endre :
EGY CSENDŐRŐRS ORSZÁGOS TEKINTÉLYE

(Hádi események a Kárpátok előterében 1943. július utolsó hetében
 a Tarac és a Tisza közötti határsávjában Királymező és Körösmező között)

Jól emlékszem arra, hogy amikor átmentem a nyíregyházi 6-os Gábor Áron Tüzérszázalag VMK. parancsnokához, Koseczky alezredes úrhoz, hogy átvegyem a csendőrséghez jelentkező honvédek iratait, mindig ezzel fogadtam: Már megint itt vagy! A legjobb embereinket viszed el a csendőrséghez – csupa tizedes meg szakaszvezető.

Igen, ez szükséges volt, hogy a M. Kir. Csendőrséghez a valóban megválogatott személyek kerüljenek, akik nemcsak leszolgálták az idejüket a honvédségnél, de ott „kiváló” vagy „igen jó” minősítést kaptak és a tizedesi vagy szakaszvezetői rangot is elérték. Hisz ezek az emberek a csendőrséghez úgy jöttek át, hogy azt hivatásnak fogják tekinteni, s úgy is akarnak majd ott szolgálatot teljesíteni.

Mik is voltak a legénységi felvételek követelményei? Az utasítás a következőket írta elő:

1. Magyar állampolgárság
2. Feddhetetlen előélet
3. Megfelelő szellemi képesség
4. 20 és 40 év közötti életkor
5. Nőtlenység vagy gyermek nélküli özvegyeségi állapot
6. Kifogástalan egészségi állapot
7. Legalább 163 cm testmagasság
8. Írmi, olvasmi és számolmi tudás
9. A magyar nyelv tökéletes ismerete és azon vidék kisebbségi nyelvének ismerete, ahol mint csendőr szolgálni óhajtott

A fenti rendelkezéseknek az volt a célja, hogy minél több egyén pályázhasson a csendőrséghez s így minél több jelentkezőből válogathassák ki a szükséges és elsőrendű utánpótlást.

Pályázni felvételre csupán a honvédségnél letöltött idő után lehetett, s ott is csak jó minősítésekkel. Így valóban igaza volt Koseczky alezredes úrnak, hogy a honvédség javát visszük át a csendőrséghez. Itt kell megjegyezni, hogy elsősorban falusi parasztfiúkat vettünk fel, s lehetőleg csak elemi iskolai végzettséggel. Így a csendőrség 90 %-a falusi fiúkból tevődött össze. Aztán majd a csendőrségi iskolákon megkapta a továbbképzést, s ha szorgalmas volt, még magánúton nemcsak a középiskolát végezhette el, de volt egypár tiszthelyettesünk, aki megszerezte a jogi doktorátust is.

A csendőrség szervezetéről most nem is akarok hosszabban beszélni, hisz előadásomnak fő tárgya egy csendőrségi működésére van alapozva. Ez a csendőrség pedig a VIII. kassai csendőrkörület, Máramaroszigeti Osztály, Máramaroszigeti Szárny egyik őrsze volt.

A kassai VIII. csendőrkörület volt az ország legnagyobb csendőrkörülete szervezetileg, amely két központi (Kassa és Ungvár) nyomozó osztályon kívül öt osztállyal, tizenkét szármával, egy tanzászlóaljjal és két csendőrszázaddal rendelkezett. Őrszámuk száma 202 volt. Osztályok voltak Kassán, Ungváron, Beregszászon, Nyíregyházán és Máramaroszigeten; szárnyparancsnokságok Kassán, Sátoraljaújhelyen, Ungváron, Nagybereznán, Beregszászon, Nagyszőlősen, Munkácson, Nyíregyházán, Mátészalkán, Máramaroszigeten, Huszton és Felsővisón. Ungváron egy tanzászlóalj és két kiképző század Bácsán és Aknaszlatinán.

Ha ránézünk a térképre azt láthatjuk, hogy Máramaros vármegye az akkori Magyarországnak legnagyobb megyéje volt. De ezen kívül az osztály északi határát az ún. ezeréves magyar országhatár képezte, amely először Lengyelországgal volt közös, majd miután Kelet-Lengyelországot a szovjet megszállta és elfoglalta, ettől az időtől kezdve az osztály északi határa 255 km-en közös volt a Szovjetunióval. Így a Máramaroszigeti osztálynak mindhárom szárnya északon a Szovjetunióval lett határos szintén. Ez közbiztonsági szempontból igen nagy és különleges feladatokat rótt a határmenti őrsőkre. Hisz az ott lévő pár határvadász kis őrsnek is sokkal több feladat jutott ezután.

Jól tudtuk, hogy Kárpátalja megszállása után a volt ukrán SZICS gárdisták majdnem mind elmenekültek a határon túlra és a Szovjetunióban kötöttek ki. Ott találtak menedéket, s hogy ezek ne szivárognak vissza, annak megakadályozása is az őrsőkre hárult. Erre volt szükség a határon belül és kívül is a jó összeköttetés, hogy ezeket mindig szemmel tudják tartani.

Hogyan is írja Dr. Rektor Béla? A Magyar Királyi Csendőrség történetének 353-354. oldalán: „A testület oszlopai, a csendőrség alappillérei, amelyeken az egész közbiztonsági szolgálat súlya, felelőssége és eredményessége feküdt, az őrs- és szárnyparancsnokok voltak.” Ők voltak azok, akiknek tudásától függött a magyarországi tanyák, falvak és kisvárosok biztonsága. Mindenre kiterjedő munkájukat elsősorban a járőrvezetők és a szakaszparancsnokok támogatták.

Az őrsparancsnok alárendeltjeinek követendő példaképe és megértő felettese volt. Mint jó nyomozó irányította az őrskörlemben előfordult bűnügyek nyomozását, sőt azokban tevékenyen részt is vett.

Az őrsi élet pedig igen szigorú, katonás, mondhatnám „spártai” fegyelmet követelt. Hisz a legénység mind válogatott emberekből állott. Egy-egy őrs legénysége szinte mint egy család élt együtt. Azt lehet nyugodtan mondani, hogy tisztí elöljárót, a szárnyparancsnokukat évente két ízben látták, a tavaszi és az őszi szemlék alkalmával. Kivételt képezett, ha valami ügyben, pl. fegyverhasználat vagy más kivizsgálás miatt jelent meg az őrsön. Viszont az őrs laktanyának éjjel-nappal úgy kellett rendben lenni, hogyha meglepetésszerűen lépett be egy tisztí elöljáró, semmi hibát ne találjon. A pénztárnak mindennap fillérig elszámolva kellett lenni. Így az elöljáró igen ritkán találhatott valami kisebb hibát, kifogást.

Íme a csendőr tízparancsolatból a tizedik: „A család szentély, ha magadnak nincs, őrsődben megtalálod.”

„Előttek járó a tízparancsolat, amely minden nehézséget legyőz, amit mint katona, mint csendőr, de mint magánember magatok előtt találtok. Veletek járnak ezek az igazságok, mert veletek emberek élete, vagyona, jóléte, magyar sors kialakítása elválaszthatatlanul van összeforrvá.” (v. Nemerey tdk.)

Most térjünk vissza az őrsőzhöz.

A Máramaroszigeti szárny területén két határszéli őrs volt. A Németmokrai és a Királymezői. Ezeknek az őrsőknek közösen 55 km ezeréves országhatára volt. Ez közös volt a Szovjetunióval. Bár volt ezen a területen három határvadász kis őrs is, de a nehezen járható magas hegyeken vezető országhatár nem volt könnyű portyázás szempontjából.

A Királymezői őrs: 12 fő gyalogszendőrből állott, s az őrsparancsnoka Molnár András II. főtörm. volt. Az őrsőzhöz tartozott még egy község Brusztura, amely északra a Tarac völgyében volt egy ruszin kisközség. Királymező lakossága 80 %-ban német eredetű volt, míg a honvéd erődépítő század és a közigazgatás vezetői voltak magyarok.

A Németmokrai őrs: 8 gyalogszendőrből állott, őrsparancsnoka Tóth János II. főtörm. Ehhez az őrsőzhöz tartozott még Oroszmokra kisközség, főleg ruszin lakosokkal. Vasútállomása Királymező volt.

Ebből láthatjuk, hogy erre a 20 csendőrré igen nagy feladat hárult. Kivéve a völgyet, ahol az őrsök székhelye volt a többi rész magas hegyekkel és erdőkkel borítva. A portyázása nem volt könnyű, hisz az ezeréves országhatár 1000-1300 méteres hegyláncon vonult végig. Innen szép kilátás volt a lengyel területre, amely már sokkal lakásabb volt.

Amióta közös magyar-szovjet országhatár lett, a két őrs területén nemcsak a határ portyázása növekedett meg, de az őrsőknek be kellett szervezni a lengyel oldalról is megbízható embereket, akik onnan időnként a híreket átjuttatták a határon. Miután az a terület hivatalosan is a lengyel Főkormányzósághoz került 1941-ben, ott a közbiztonsági szolgálatot németek látták el. A királymezői őrs határán a Pantyr hágó lengyel oldalán volt egy német határ lakánya, míg lenn a völgyben Rafajlova községben egy nagyobb német őrsparancsnokság is.

Miután a II. világháború 1941 nyarán megkezdődött és a Kárpátok külső oldaláról a szovjet csapatokat a magyar és német haderő kiszorította, megszűnt a magyar-szovjet közös határ. Ott a németek vették át a közbiztonságot. A Pantyr hágó lengyel oldalán volt egy német határ kisőrs, míg lenn Rafajlova községben egy nagyobb német lakánya. A Pantyr hágóról egy gyengébb erdei út vezetett le a lengyel területre. Ugyancsak a magyar oldalán egy hasonló harmadrendű erdei út vezetett fel a Tarac völgyéből Brusztura felől.

Az említett két csendőrőrs – a királymezői és a németmokrai – járőrei portyázták ezt a területet, valamint az 1., 2. és 3. számú határvadász kisőrsök járőrei is.

Mindkét csendőrőrsnek volt vevő rádiója, amellyel az osztállyal tarthatta az összeköttetést, onnan kaphatta a parancsokat, úgyszintén a kerülettel is. Leadó készüléke azonban egyik őrsnek sem volt. Jelentéseiket, ha fontosak voltak, telefonon tudták küldeni a szárny-, osztály- és kerületparancsnokságokra. Összeköttetés a Tarac völgyi őrsőknek a TEV-vel (Taracközi Erdei Vasút) volt, amelynek végállomása Taracközön, míg északon Királymezőn volt. Ennek a vasútnak volt személyforgalma is, de főleg a kitermelt erdei faállományt szállította le Taracközre.

A Tarac völgye a Máramaroszigeti Szárny II. szakaszának a területe volt. Szakaszparancsnoka Domokos László alhadnagy, aki Máramaroszigeten tartózkodott, s onnan szállt ki időnként a szakasza területére. A II. szakaszhoz a következő őrsök tartoztak: Taracköz 12 gy. csendőr, őrsparancsnok Nagy Imre II. főtörm.; Irhóc 9 gy. csendőr, őrsparancsnok Magyar József főtörm.; Alsóneresznice 8 gy. csendőr, őrsparancsnok Vas Károly főtörm.; Dombó 10 gy. csendőr, őrsparancsnok Gombai István főtörm.; Királymező 12 gy. csendőr, őrsparancsnok Molnár András főtörm. és Alsóapsa – amely már nem volt a Tarac völgyében, attól keletre esett – 7 gy. csendőr, őrsparancsnok Szigeti Miklós főtörm.

Taracköztől a vasúti összeköttetés a MÁV-val Máramaroszigeti.

Engem a Nyíregyházi Osztály Nyíregyházi Szárnyparancsnokságától a Honvédelmi Miniszter 1942. március 15-én helyezett át a Máramaroszigeti Osztályhoz segédtisztí minőségben mint főhadnagyot. Ebben a beosztásban volt módomban megismerni mindhárom – a máramaroszigeti, a huszti és felsővisői szárnyak életét, szolgálatát, sőt egy pár alkalommal osztályparancsnokom sürgős esetekben ki is küldött egyes őrsőkre valami fontos és sürgős ügy elintézésére. Meg kell jegyezmem, hogy akkor még volt osztályparancsnok h. is, egy őrnagy.

De szabadidőmben Királymezőn több alkalommal is megfordultam, mert oda meg vadászni jártam fel. Az ottani erdőfőmérnökkel voltam jó barátságban. Így előtem a Tarac felső völgye, a Turbát-torkolat és Brusztura környéke nem volt ismeretlen, mert eleget jártam az ottani erdőket.

1942-1943-ig nem történt semmi különösebb esemény a Tarac völgyében. A határ vonala is nyugodt volt, így semmi fontosabbat nem is jelenthetett a két határszéli őrs.

Királymező lakosságának 80 %-a németajkú volt. Még Mária Terézia idejéből való település, s hasonlóképpen Németokrája is. Ellenben Oroszokra és Bruszura lakossága nagy százalékban ruszin. Királymezőn volt az erdőségi parancsnokság is, amely az Árpád-vonal kiépítésén dolgozott. A Tarac völgye ebben az időben nem volt olyan fontos, mint a Tisza völgye, mert a csapatok pótlása, utanszállítása, sebesültek hazaszállítása a Tatárhágón keresztül történt. A taracvölgyi rész majd csak 1944. április 1-től lett hadművelési terület és csak azután voltak ott honvéd alakulatok, egyrészt pihenődék, egyrészt feltöltés. 1943-ban még a magyar csapatok is Galícia, Ukrajna területén Kijevtől nyugatra harcoltak. Azonban a hadiesemények következtében mindig közelebb és közelebb kerültek a magyar határhoz. A szovjet bevettette új harcoló egységeit, s elkezdte ledobni magyar területekre ejtőernyős partizán egységeit. Így a Máramaroszigeti Osztály területén is több helyen dobtak le ilyeneket. Ezzel azután elsősorban a csendőrsőknék adtak külön feladatot. Mert ha az egységek nem voltak nagyok, akkor a honvédséget nem is vették igénybe. Ezek a kisebb partizán egységek különféle feladatokkal voltak megbízva. Főleg a ruszin lakosság és a románok között kerestek kapcsolatokat munkájuk elvégzéséhez. De a jó hírszolgálat és az őrsök bizalmi emberei elég hamar leadták a hírt a megfelelő őrsöknek, s így az elhárítást meg tudták tenni szinte saját erejükből.

Mit is ír v. Adonyi „A magyar katona a második világháborúban” című könyvének 56. oldalán? „Az 1943-as hadművelési események bebizonyították, hogy a magyar katonai vezetésnél minden erővel fel kell készülnie a most már előretörésre belövesta orosz veszély elhárítására, a veszélyeztetett anyaország megvédésére.”

A királymezői és németokrái őrs területén is áthaladt az Árpád-vonal, amelynek kiépítése még nem fejeződött be teljesen. Viszont a kész részek a hadászati követelményeknek a legkorszerűbben feleltek meg.

Itt kell megemlítenem, hogy a nagy áldozattal elkészített Árpád-vonalat ott kellett hagyni a csapatok visszavonása miatt, mert közben az oláh árulás következtében a szovjet csapatok már Erdély közepében voltak.

Ebben az időben már a csendőrsőknék megerősítésére vonulattak be idősebb korosztályhoz tartozó honvédeket, mint pótszendőröket. De ezeknek semmiféle csendőrségi kiképzése nem volt, s így inkább csak az őrsök létszámát emelték. Ebben az időben főleg a Tisza völgye volt a fontos hadiút.

Ilyen állapothoz érkezünk el az 1943. év nyarához. Itt kapcsolódik be a királymezői őrs rendkívüli tevékenysége, aminek azt a címet adtam: „Hadi események a Kárpátok előterében 1943. július utolsó hetében. A Tarac és a Tisza völgyében, a határsávbán Királymező és Kőrösmező között.”

Helyzet: A királymezői csendőrs parancsnoka Molnár András főtörm. jelentést tett távbeszélőn a Máramaroszigeti Szárnyparancsnoksághoz. Jelentette, hogy őrskörletének az országhatáron túli részéről olyan értesüléseket kapott, mely szerint nyugatra szivárgott szovjet partizán egységekkel lehet számolni az ország belterületén is.

Intézkedés: Tekintettel arra, hogy mind az osztályparancsnok, mind a szárnyparancsnok nem tartózkodott Máramaroszigeten, így saját elhatározásomból a következőképpen intézkedtem: Domokos László alhadnagy szakaszparancsnokot a Máramaroszigeti Szárnytól azonnal útbaindítottam Királymezőre, hogy ott az őrsparancsnok jelentése alapján derítse fel részletesen az eseményeket s tegye meg jelentését.

Helyzet: Domokos László alhadnagy II. szakasz parancsnoka Királymezőre érkezte után önállóan intézkedett parancsok szerint, u. i. a Pantyr hágó lengyel oldaláról a német határőrség már a magyar területre menekült, mivel a völgyben lévő Rafajlova községben a szovjet partizánok rajtaütöttek a német őrsraktányán, a legénység letémérőlt, a laktányát felégették, kifosztották, s a lakosságot megfélemlítve egy pár lengelt is felkocoltak.

Domokos alhadnagy, szakaszparancsnok a királymezői őrs legénységével, a királymezői határőrség ős emberével együtt, mintegy 27 fős szakaszával a szovjet partizánokat meglepte és azzal tűzharcba keveredett. Veszteség nincs, sebesülés nincs. A partizánok, mintegy 40 fő a meglepetésszerű rajtaütéstől, sebesülteiket magukkal vivén visszavonultak a Rafajlovától keletre lévő erdőszéligbe. Ott elfütek a szemük elől.

Intézkedés: Saját legjobb belátásom alapján a következőket tettem:

1. Távbeszélőn intézkedtem a Felsővisói és Huszti Szárnyparancsnokságokkal. Azonnal értesítettem a tőrtétekről, hogy a határsávot erősebben portyázzák s a határszéli őrsöket azonnal erősítsék meg.
2. A Máramaroszigeti Szárnyparancsnokság karhatalmi századát riadóztattam, s azt a királymezői és németokrái őrsök megerősítésére útbaindítottam.
3. Domokos alhadnagy szakaszparancsnokot utasítottam, hogy további intézkedésemig maradjon Királymezőn.
4. Magam azonnal útbaindultam Királymezőre. Tarackőztől a TEV. motoros hajtányát vettem igénybe s még a koraesti órákban már Királymezőn voltam.
5. A helyszínen tájékoztadtam Molnár főtörm. őrsparancsnoktól és Domokos alhadnagytól, valamint telefonon a németokrái őrsparancsnoktól Tóth főtörm.-től.

Elhatározásom: Másnap reggel a hajnali órákban Domokos alhadnaggyal együtt a turbacii (Turbát torkolat) 1. számú határőrség kisőrsre felmentem. Ott Csernyi János hv. hadnagy kisőrs parancsnokkal tárgyaltam a megtörtént eseményekről, valamint a várható újabb dolgokról. Az ő honvédei szintén részt vettek a tűzharcban

Domokos alhadnagy szakaszában. Ekkor már az ő hv. járőrei is megerősítve portyázták az országhatárt s annak közelében lesállításokat is tartottak.

Csernyi hadnagytól kértem egy önként jelentkező honvédet, s így Domokos alhadnaggal hármasban indulunk felderítésre. A honvéd tartalék löszert és kézi gránátokat hozott magával a hátizsákjában.

Elérve a Pantyr hágót, a lengyel oldalán kisebb pihenőt tartottunk s kb. 4-5 km távolságból innen is onnan is lövések hallottunk. De csak szórványos tüzelés volt. Tehát lenn a mélyedésben már a partizán csoportok megkezdtek tevékenységüket. Így ereszkedtünk le a hágóról a lengyel oldalra.

1. Átvizsgáltuk az üresen álló és kifosztott, megrongált német határőrpütelteket.
2. Leereszkedtünk a hegylánc északi lejtőjén egészen addig, míg az erdő is ritkulni kezdett s ott figyelő állást vettünk fel.
3. Miután Rafajlova község melletti völgyből lövések nem voltak hallhatóak, harcszerűen megközelítettük a völgy azon részét, ahol Domokos alhadnagy megjelölte a két nappal azelőtti ellenség helyét. A helyszínen kilőtt hüvelyeket, főleg géppisztolyba valókat, sebkötöző csomag maradványait, véres rongydarabokat találtunk. A tüzelő állásuk egy erdei kis vasút töltése mellett volt, ott húzódtott meg.
4. Innen északraleti irányban a patak völgyében és az ingoványos területen átgázolva jó félkört leírva óvatosan jutottunk be Rafajlova községbe, amely akkor még elég csendes és szinte kihaltan látszott. Miután gyánús mozgást nem észleltünk, óvatosan, lövészre kész fegyverrel jutottunk be a község központjába.
5. A községben megtekinttem a német őrszlaktanyát, melynek berendezése teljesen szét volt dűlve, összetörve, élelmiszer, lösz, fegyverek elvive, miután a nagy létszámú szovjet partizán csoport a német legénységet teljesen kiirtotta.
6. A községben több megbízható egyénnel értekeztem (tanító, községi tisztviselő, erdőőr, stb.). Főleg lengyelekkel tolmács útján s ezek az egyének egyöntetűen úgy szóltak, hogy a két nappal előbbi támadás olyan meglepetésszerűen érte a partizánokat, hogy az erdőkre visszavonultak, s ott lappanganak a nap-pali órákban, s tovább szervezkednek az újabb terrorcselekményekre. Esténként jönnék be csak a falvakba s annak lakosait rettegésben tartják, harácsolnak, garázdálkodnak s a gyilkolástól sem rettennek nagyon vissza. Különösen a lengyelek ellen járnak el kegyetlenül, ha már németet nem találhatnak.
7. Ugyanannak a napnak délutánján kb. 2 és 3 óra között harmadmagammal továbbra is Rafajlova község északi kijáratánál hagytam el a községet azzal a szándékkal, hogy amennyire időnk is engedi, még az ottani területet is fel tudjam deríteni. Bár szórványos tüzelés a hegyek között erősödött, óvatosan 5 km-t haladtunk északi irányba s közben polgári egyénnel is érintkeztem, kik a községből, vagy az erdőből, vagy a földjeikről tértek vissza, vagy már más községekből menekültek el az esetleges újabb partizán támadás elől.
8. Megtudtam, hogy Rafajlova északi térségében kb. 400 főből álló partizán banda tanyázik. De ezenkívül a csoporttól jobbra és balra is nagyobb partizán erőket láttak. Számolni lehet fogatolt, hevenyészett lovasított részekkel is. Ezeknek aknavetőik is vannak.
9. Ezeknek az értesüléseknek megszerzése után indultunk vissza Rafajlova községen keresztül Magyarországra. A községet már elhagytuk s emelkedőben voltunk a hegylánc felé, amikor a Pantyr hágó körzetében az erősen sötétedő időben a különböző irányú völgyekből nemcsak tüzeléseket hallottunk, de néha aknarobbanásokat is. Az észleltekből meg tudtuk állapítani, hogy kb. 10-12 km mélységben voltak benn az ellenséges partizán harci övezetben felderítésünk alatt.
10. Éjfél után jóval érkezünk vissza a turbacili 1. számú kisörsre. Itt újra leszurtem a tapasztalatokat, felderítéscímet közöltem Csernyi hv. hadnaggal, kis pihenő után egy 6 fős járőrrel és honvéd hv. szakasszal a Pantyr hágótól keletre lévő részt kezdjük leportyázni az országhatárnak. Délkeletre fordulva értük el a Fekete Tisza eredetét, majd északra fordulva a Barátka (Bratkovszka) hegycúcs irányába haladtunk. Ott megszerveztem a védelmet a vadászház közelében, ahol éjszakázni szándékoztunk. Magam Csernyi hadnaggal és egy pár csendőr és határ vadászal együtt leereszkedve a vadászháztól a lengyel oldalra derítettünk fel, illetve újabb megfigyeléseket tettünk. Látszóval jól megfigyelhető volt a holdas éjszakában kisebb csapatmozgások a partizánok részéről. Három-hat fős polgári ruhás csoportok kalandoztak a völgyek és az erdei tisztások térségében. Lovasok is voltak láthatóak, valamint kétkerekű járművek is időnként feltűntek. Ezek két részre szedett országos járművek voltak, melyekkel az erdei örvényeken az előrehaladás, löszszállítás jobban és könnyebben volt megoldható.

Még ezen az estén felvettem a Tisza forrásvidékén a kapcsolatot a Felsővisói Szárny Kőrösmezői őrs járőrei is. Az újabban a túloldalról menekültektől és egyéb értesülések alapján megállapítható volt, hogy a Tatár hágótól nyugatra terjedő erdőségekben kb. 15 km övezetben mintegy 3000 partizánnal lehet számolni. Ezek azzal a feladattal vannak megbízva, hogy a kevésbé őrzött magyar-lengyel határon szivárognak át magyar területre, s ott főleg a Tarac völgyében, Kárpátalján szabotázs és más romboló tevékenységet fejtsenek ki, hogy a magyar és német csapatmozgásokat bénítsák, valamint a szovjethez hű SZICS gárdisták vegyék fel a kapcsolatokat és azokat fegyverrel lássák el.

Az egész nagy partizán harccsoportnak egy szovjet tábornok, Kolpakov volt a legfőbb parancsnoka. (Később hadifogságom ideje alatt véletlenül került kezembe a Krasznaja Szvezda /Vörös Csillag/ katonai újság egyik példánya, s ott éppen a Kárpátok előterében lévő partizáncsapatok tevékenységéről számoltak be napló alakjában. Ebben az újságban az erők számát 5000-re jelezte a napló írója, egy szovjet őrnagy, aki Kolpakov tábornoknak törzsébe volt beosztva. Az aknavetőkön kívül kisebb erejű tüzérsége és gépkocsijai is volt ennek a partizán harccsoportnak, melyek főleg erdőkben voltak elrejtve.

A barátjai vadászhasznál (Bratkovszka) az éjszaka minden ellenséges támadás nélkül telt el. A jókori reggeli órákban térünk előbb vissza a turbacili határvadász laktanyához, majd onnan pedig én a Királymezői csendőrlaktanyába. Ott a továbbiakban a következőképpen intézkedtem:

1. Megírtam jelentésemet a kassai VIII. csendőrküretet parancsnokságnak s azt futárral azonnal el is küldtem.
2. Jelentettem az osztályparancsnokságnak Máramarosszigetre az eddigi felderítéseim eredményét távbeszélőn.
3. Kértem csendőr nyomozókat Ungvárról.
4. Jelentettem az 1. és 2. hegyi dandár parancsnokságnak röviden a történeteket.
5. Kértem a honv. hv. alakulatok intézkedését őrséik, járőreik megerősítésére.
6. A TEV (Taracközi Erdei Vasút) igazgató főmérnökével Ibby Gáborral személyesen beszéltem Királymezőn, hogy a TEV vasúti szerelvényeit az esetleges honvéd és csendőr alakulatok szállítására azonnal engedje át. Ő ezt azonnali intézkedéssel el is rendelte. Ennek értelmében a csendőr karhatalmi szakaszt a megerősített csendőr és honvéd járőröket a külön motoros vonatok szállították a vasút legfelső határáig, amellyel igen sok időt nyertek a járőrök.

Jelentésem megtétele után továbbra is maradtam a királymezői őrsőn s főleg határportyázással, felderítéssel foglaltam el időmet és újabb híreket gyűjtöttem a túoldalról. A közben megérkezett csendőr nyomozókat is eligazítottam.

Jelentéseimnek eredménye: A fentiek alapján történt, hogy a 2. Hegyi Dandár részeit, valamint különböző honvéd alakulatokat, nemkülönben az ungvári Csendőr Tanzászlóaljait is riadóztatták és megfelelő hadi felszereléssel azonnal útbaindították az országhatára, határvédelemre.

Két harccsoportot alakítottak:

1. Fejér Géza harccsoport a Tarac völgyében, aki mint tábornok a 2. Hegyi Dandár parancsnoka is volt, Királymező székhellyel.
2. Batta alezredes harccsoport a Tisza völgyében Körösmező székhellyel.

Jelentéseim alapján vasúton, gépkocsikon (MÁV., TEV.) azonnal megkezdődött a csapatok gyors szállítása. Királymezőre maga Fejér Géza vezérőrnagy, a dandár parancsnoka érkezett meg, aki engem azonnal a honvéd laktanyába rendelt. (A vezérőrnagy úr, mint alezredes a Ludovika Akadémián a katonai földrajz tanárom volt, így őt onnan jól ismertem, engem mint volt osztályelöltsőt szintén ismert.) Előtte, mint harccsoport parancsnok előtt, valamint a vezérkari főnöke és más magasabb beosztású tisztszisztek előtt a térképen kellett elmagyaráznom s beszámolnom mindenről, amit eddig felderítettem és amit a helyszínen tapasztaltam.

Ennek alapján Fejér Géza vezérőrnagy úr a Tarac völgyében, mint harccsoport parancsnok tette meg intézkedéseit, míg a Tisza völgyében Batta alezredes úr. Megtörtént a határ lezárása a felvonult honvédségi csapatrészekkel. Ott harcra való bevetésre megtörtént a felkészülés. Közben az ungvári Csendőr Tanzászlóalj is megérkezett Királymezőre és Körösmezőre.

Miután a honvéd és csendőregységek bevonultak Királymező és Körösmező térségébe, a megerősített királymezői és németokriai csendőrőrsökre, mint harcoló alakulatokra továbbra nem volt szükség. Így azok inkább csak csendőrségi szolgálata szorítottak ettől az időtől kezdve. Természetesen fenntartva a két harccsoport parancsnokokat a további összeköttetésért.

Közben vizét Ághy Zoltán csendőr alezredes, a Máramarosszigeti Osztály parancsnoka is visszaérkezett állomáshelyére s nekem parancsot adott távbeszélőn, hogy vonuljak be állomáshelyemre Máramarosszigetre.

Megjegyzés: A kassai VIII. csendőrküretet parancsnoksághoz küldött jelentésemre Sárváry László ezredes, kerületparancsnok helyettes (Tölgyesi Győző ezredes kerületparancsnok nem volt akkor éppen Kassán) távbeszélőn a következő parancsot adta nekem: Tamáska főhadnagy tegyen igazoló jelentést

1. Hogy merészelt engedély nélkül más ország területére átmenni
2. Milyen joron rendelt ki s vett igénybe honvéd alakulatokat
3. Milyen joron intézkedett csendőr nyomozókkal
4. Hogy átment lengyel területre személyesen és átrendelt csendőr és honvéd egyéneket, nemcsak a saját személyét és életét, hanem alárendeltjeit is kockáztatta.

Igazoló jelentésemet még Királymezőről írásban megírtam s az osztályparancsnokságon keresztül futárral küldtem Kassára.

Legjobb tudásom szerint az akkor már Máramaroszigeten tartózkodó osztályparancsnokom vitéz Ághy Zoltán cső. alezredes a következő záradékkal látta el igazoló jelentésemet: „Tamáska főhadnagy igazoló jelentésével egyetérték. Helyében és in hasonló módon cselekedtem volna. vitéz Ághy alezredes oszt. parancsnok s.k.”

Később az igazoló jelentésem ezzel a záradékkal érkezett vissza Kassáról: „Tamáska főhadnagy igazoló jelentését elfogadom, Tölgyesi Győző ezredes, kerületi parancsnok s.k.”

Emlékezetem szerint a Pantyr hágó körüli tűzharcban résztvett csendőreimet vitézségi kitüntetésre terjesztetem fel, Domokos László alhadnagyt Nagy Ezüstre, míg a többieket – név szerint már nem emlékszem – Kis Ezüst és Bronz Vitézségi Éremre.

Bár a Fejér és a Batta harccsoportok nemcsak védelemre, de esetleges támadásra is berendezkedtek, nem léptek a partizán alakulatokkal harcba, mert a VKF-től erre nem kaptak engedélyt, illetve parancsot. Egyelőre a további intézkedésekig maradjanak határvédelemben, de a magyar-lengyel határt ne lépjék át. A partizán felszámolást a nyugatról és keletről bevett német motorizált és légi erők végezték el. Maga Kolpakov tábornoknak sikerült a németek gyűrűjéből kiszöknie.

1944. október hó közepén találkoztam egy német tábori csendőr főhadnaggal, aki a partizán megsemmisítő harcokban résztvett, tüdőlővéssel megbesült s ott nyerte el a II. o. Vaskeresztet is. NB. Nekem akkor majdnem hadbíróági eljárás lebegett a fejem fölött.

Időközben találkoztam vitéz Szathmáry Károly csendőrszázadosal is, aki arról tett említést nekem, hogy a „Csendőrök a Kárpátokban” című könyve előzményének tekinthető az általam végzett felderítő munka. Kár, hogy az a könyvből kimaradt.

A Máramaroszigeti Osztály és Szárny irattárát Dr. Vad Imre csendőr őrnagy parancsára 1944. október 15. és 16-án égettük el a laktanya udvarán. Jelen volt: Tóth András g. százados, Petry Frigyes hadnagy, Kecskés Imre g. hadnagy s én is. Így a valódi okmányok, melyek a fenti eseményeket időrendi sorrendben és pontok jelentésekbe foglalva tartalmazták, akkor mind megsemmisültek. Azért nem állott módomban a pontos helyeket, napokat, órákat és személyeket a fenti írásomban feltüntetni, valamint részletezni.

Igazoló iratok másolatai: (az eredetiek a Vitézi Rend irattárában).

1. Mint a volt máramaroszigeti csendőrszótály v. parancsnoka igazolom, hogy baranchi Tamáska Endre szkv. cső. szds. által leírtak az akkori viszonyokat hűen tünteti fel. Én annak idején nem gyógyfürdőkórházban, hanem emlékezetem szerint szolgálatilag voltam távol (szemle, kivizsgálás). Az ungvári tanzászlóalj kirendelésekor már állomáshelyemen tartózkodtam és a kapott parancs alapján és is útbaindultam Kőrösmezőre, ahol v. Marssó Lőrinc szkv. cső. ezds. tanzászlóalj parancsnok úrral együtt voltam.

Milwauke, 1962. november 21-én.

vitéz Ághy-Asbóth Zoltán s.k.
szkv.cső.ezredes, a máramaroszigeti
cső. osztály v. parancsnoka

2. Alulírott, mint Tamáska szds. „Hadiesemények a Kárpátok előterében ...” című leírás idején a volt ungvári csendőr tanzászlóalj parancsnoka tanúsítom, hogy a tanzlj. 1943. augusztus első napjainak egyikén lett különleges szolgálatra kirendelve, illetve útbaigazítva. A zlj. 1. százada Királymezőn, a 2. szd. Kőrösmezőn nyert elhelyezést. Létszámuk: 3-3 tiszt és a zlj. orvosfőnök, 7-7 idősebb cső. altiszt a tanzlj. segédoktató keretéből, százonként 120, a kiképzés végéhez közeledő próbacsndőr.

A zlj. feladata volt a Tatár hágó az attól északnyugatra és délkeletre húzódó határ, valamint a mögöttes rész fokozott portyázása, karöltve a hv. alakulatokkal.

Az országhatárt szigorúan tilos volt átlépni, bár észleltük és jelentettük is, hogy a hágó alatt Kolpakov szovjet tbk. egységei tartózkodnak. Ezek egyik táborát, közel a hágóhoz, ottlétük alatt egy alkalommal magyar repülő egységek bombázták is, a kapott hírek s a később Ungváron látott fényképfelvételek szerint jelentős eredményt nyel.

A zlj. járőrei és partizán egységek között fegyveres összetűzésre nem került sor a kihelyezés alatt. Ennek okát abban láttuk, hogy beszervezett ruszinjaink révén bizonyára értesültek a Fejér és Batta csoport, valamint a csendőröknek a határ közelébe való beérkezéséről és azért a határvonalat ottlétük alatt nem merték átlépni, illetve megközelíteni.

A cső. tanzlj. kihelyezése emlékezetem szerint 3 hétig tartott.

verebélyi Marssó Lőrinc s.k.
szkv.cső.ezds. volt ungvári tanzlj. pk.

3. Alulírott, mint a volt m. kir. ungvári Csendőr Tanzászlóalj 1. századának I. szakaszparancsnoka a fent jelzett időben, igazolom, hogy a fent leírt események igazak és megtörténtek.

A tanzászlóalj riasztása után az I. századunk Királymezőre vonult be vasúti szállítással és nekem, mint I. szakaszk-nak jutott az első feladat, hogy az országhatárra vezessem szakaszomat. Három golyószórós rajom más-más útvonalat portyázott az országhatáron a Pantyr hágó és a Bratkovszka hacas között. Az ott állásban lévő honvéd hv. alakulatoktól azt a felvilágosítást kaptam, melyet Tamáska Endre szds. úr a túlóldalon leírt. Egy szép napsütéses délutánon, mikor egyik rajom bevonulását vártam a menedékházban, én magam is leereszkedtem a lengyel oldalon lévő erdőkben addig a tisztásig, ahol Rafajlova községet lehetett látni.

A riasztás után, mikor Tamáska szds. úr még Királymezőn tartózkodott, a helyzet veszélyesnek látszott és Tamáska szds. úr intézkedései tökéletesen szabályosak és az ország érdekeit védő intézkedések voltak. Ha ez elmaradt volna, a sok ezer főnyi szovjet partizán átszivárgott volna az országhatáron és súlyos anyagi és személyi, valamint erkölcsi veszteséget okozott volna Magyarországnak.

Tamáska szds. úr nagyszerű intézkedéseivel és egyedülállóan bátor magatartásával, mikor harmadmagával átment Rafajlovára híreket szerezni, rendkívül népszerűvé vált alárendeltjei és a zászlóaljunk tisztjei és legényeisé előtt. Sőt, a honvéd csapatok is hetekig emlegették nevét, ki öntevékeny intézkedéseivel igen nagy veszélyt hártott el.

A „Csendőrök a Kárpátokon” című könyvemben naplószerűen a fenti események szerepelnek. Végtelenül sajnálom, hogy Tamáska szds. úr neve kimaradt, de mentésemre szolgáljon, hogy Tamáska szds. úr előbb elhagyta Királymezőt, mint a mi zászlóaljunk bevonult. Személyesen vele akkor nem találkoztam, mert Kőrösmezőre tette át székhelyét a másik századunkhoz. Így neve naplószerű feljegyzéseimből kimaradt, majd 10 évvel később, mikor könyvemet írtam, intézkedéseinek leírása is elmaradt. E hiányt pótolni fogom.

Islington, 1962. december 16.

v. Szathmáry Károly szds., s.k.
a volt ungvári cső. zlj. I. szd. I. szak.
pk.-a, végül az I. század parancsnoka

Befejezésül: Büszke vagyok a királymezői őrsömrre még így évek távlatában is, mert az előadottakból jól látható és bizonyítható, hogy milyen fontos szerepet is tudott betölteni egy 12 főből álló csendőrőrs a régi Magyarországon.

Tevékenysége jelen esetben országos jellegű volt, mert egy olyan súlyos dolgot tudott kezdeményező eljárásával megakadályozni, amely Magyarországra elég káros következményekkel járhatott volna.

Ezt a kiváló tettet annak is köszönhettem, hogy a csendőrségi állománya válogatott emberekből tevődött össze. De köszönhető volt annak is, hogy a csendőr katona is volt egy személyben. Így nemcsak a közbiztonságot tudta ellátni, de ha szükség volt arra, mint katona is megállta a helyét. Amikor az idő eljött, vállvetve tudott honvéd bajtársai mellett harcolni is. Ezt bizonyítja a II. világháború alatti 11000 csendőr hősi halottunk is.

A királymezői csendőrőrs legénysége nemcsak a M. Kir. Csendőrség történetébe írta be a nevét, de még az ország történetének háborús lapjaira is ezzel a tétellel. *Valóban országos tekintélyt szerzett magának.*